

Házasságtörő büntetése 1736-ban.

Komáromvármegye régebbi büntető perei közt találjuk Rosbér Istvánnak bűnügyét,¹⁾ ki mostoha leányára vetett szemet és ezért hóhér kezére került. Rosbér István Sopronvármegyéből szakadt a komárommegyei Csúzra és ott a pusztaszentmihályi Csúzy földesúri családnál szolgált már tizenkét esztendeje, mikor e súlyos bűnnel terheltén került a vármegye tömlöcébe, 1735 novemberében. Az e hó 28-án megtartott kihallgatáson beismerő vallomást tett: teherbe ejtette Dorottya nevű mostoha leányát, azt azonban tagadta, hogy azt hamis ígéretekkel vagy erőszakkal bírta volna erre a bűnre. Felesége is élt ez időben mindaddig, míg e gonoszságot elkövette mostoha leányával.

A vármegye rendes felesküdt ügyésze, Hrobarik János fiscalis emel vádat Rosbér István ellen a következő bűnvádi keresetben:

„Miképpen a most nevezett Malefactor, nem tudatik, mi némeő Gonosz Istentelen és magában ell tökélettel szándéktul viseltetvén nemis rettegvén az illetin Gonosztéveők ellen Törvények szerint való rendelt Büntetéstül, ugy az Isteni félelmet és köröszténységetis és az Házassághbéli kötelelességetis félyre tévén az Tavali elmúlt 1735-dik Esztendőben külömbféle Üdőkben Csúzon, Dorottya néveő Mostoha Leányát Testi képpen közösködni és azt utánna léveő egynehány rendbéli cselekedettel Terben ejteni és így az Házasságh törésbenis magát keverni semminek vélte, poenam super hujusmodi Incestuosis et Adulteris, aliisque Malefactoribus, in Generali Regni Decreto Sancitam, incurrere non formidando.

Kiványa azért a Tekéntetes Nemes Vármegye Fiscalissa, hogy az megh irtt I(ncattus) mint illetin egy Testvér Atyafiával közösködő és Házasságh törő Gonosz Személy az pxime celebrando Törvény Székre citáltatván magha megh irtt Gonosz cselekedetiértt másokk is rettentő Példájára Országunk éleő Törvényre szerint et Signanter juxta Arlum 11 Anni 1723. nec non Titl. 105. Par. 1-ae Tripart. et alias Regni et Author. receptor. Leges et Consuetu-

¹⁾ Komáromvármegye levéltára. V. oszt. Büntető perek. XII. 211.

dinem Fej vételre íteltessék ad id Executione subsequenda mediante pvio Examine Torturae, Legibus Patriis et vindicta Magistratuali ad ipsum exigentibus.“

A következő, 1736 év január 17-én nedecei Nedeczky Mihály, Komáromvármegye első alispánja elnöklete alatt tartott sedria²⁾ ítélkezik Rosbér István felett, ki bilincsekbe verve áll ítélőbirái elé, hol szintén töredelmesen vallja meg nagy bűnét. Az önkéntes vallomás ezer tanuval érvén fel (quia ppria talismodi coram Jure facta Rei fassio Mille Testibus aequi poteret) és mivel a bíróság a corpusdelicti-ről ez esetben saját szemével győződhetik meg, halálbüntetéssel kéri sujtani a vádlottat, mert a déli napfénynél világosabb az ő bűnössége.

A törvényszék az 1723: XI. c. alapján³⁾ fejevtelre ítéli a vádlottat. Az ítélet ismét magyarul van megszövegezve és így hangzik:

„Mint hogy jelen álló Bűnös Rosbér István Buja paráznasághnak, fertelmes dühöskedű kívánsághát követvén mind a Fölséges Ur Istennek Parancsolatát, mivel pedigh a Világhi törvényeket megh szeghni nem irtózott, Boszú álló haragjátul a Fölséghes Ur Istennek, ugy az jelentett Világhi s országunkbéli Törvényeknek kemény büntetésétül semmit nem tartván, Meg holt Feleséginek⁴⁾ előbbi házasságából született hajadon Dorotya leányát, mellyet Atya helett adatván nékie gyámolul az Ur Istenül, Isteni félelemben nevelni tartozott volna, Gonosz és Istentelen Szándékának kivánt engedelmekedésre csalogató beszédekkel hajtani és végre megh szeplüsíteni és azon Természetnek is irtóztató fertelmeskedésnek gyakorlásával terhben is ejteni s így azon Mostoha Leányának megh szeplösítésével: Semminek álétván házas Társához hittes kötelelességhit, házasságh törésnek undok vétket ugyan azon gyakorlással követni merészlett; Hogy ennek Példájával elő számlált vétkének rettenetes-

²⁾ Sedes judiciaria.

³⁾ Az 1723: XI. t. c. kimondja: §. 4. Et etiam Novercarum vel Privignarum Violatores et Stupratores; — §. 7. Capitali poena, cum exasperatione Supplicii . . . pronuntiandae subiiciuntur.

⁴⁾ Aki úgy látszik, időközben halt meg.

séghe és a Fölséghes Ur Istennek, ámbár nem sietető, vigyázó mindazon által s el nem multható igaz boszú állása mindenek előtt nyilván legyen, Magha vétkeinek ugyan érdemlett büntetésére Másoknak pedig rettentő Példájára íteltetett halálra, hogy hohér Pallosával Fejevetetessék.“

Az ítélet és a vallatás között ellenmondás

látszik, hogy t. i. Dorottya leányát nem csábitotta volna; ezt leánya a törvényszék előtt bizonyosan megcáfolta, már csak azért is, hogy a büntetéstől meneküljön. E vallomás nyer kifejezést az ítélet azon szavaiban, hogy istentelen szándékát csalogató beszéddel hajtotta végre. Fejével lakolt érte Rosbér István.

Dr. Alapi Gyula.

Kisebb közlemények.

Irodalom.

Magyarország Cimeres Könyve.

Siebmacher ismeretes német munkáját lesz hivatva pótolni az a nagyszabású heraldikai munkát, melynek első kötete most hagyja el a sajtót: *Magyarország Cimeres Könyve*. Ezt a nagy munkát a vármegyei levéltárosok szerkesztik s így bizonyos tartózkodással kell róla írunk, de lehetetlen e munkának egy nagy előnyét elhallgatnunk: a teljességet, melyre törekszik, a pontosságot és a cimerek közlésében a hűséget. Míg a Siebmacher—Csörgheő-féle munkában, mely Nagy Iván nyomán indul, sok a téves adat és ábrázolásai sem mindig megbízhatók, addig *Magyarország Cimeres Könyve* új adatainak nagy tömege az idézett munkát teljesen meghaladottá teszi. Örvendünk, hogy ez a munka, a levéltárosi kar munkája, lesz hivatva bemutatni az időközi levéltári kutatások újabb adatait és számos eddig nem ismert nemes család cimerehez juttatja heraldikusainkat és genealogusainknak is nagy szolgálatot tesz. A munka a *Grill cég* kiadásában jelenik meg, a cimerek pedig a Franklin Társulat, az ország ez elsőrangú műintézetében készülnek színes nyomásban. A munka hat kötetben jelenik meg és diszes bőrkötésben 360 korona az ára.

A vármegyei autonomia kifejlődése és a vármegyei tisztviselők jogállása 1848-ig. Jogtörténeti tanulmány. Írta dr. *Osváth Gyula*. (Rimaszombat, Lévai Izsó, 1912. 8° 112 l.) dr. *Osváth Gyula*, Mosonvármegye főlevéltárosa a szerzője ennek a kötetnek, mely nyomon kíséri az autonomia jogrendszerének

kifejlését és az ezzel elválaszthatatlanul kapcsolatos tisztviselői szervezetet. Oly szegény jogirodalmunk magyar alkotmánytörténeti monografiákban, hogy minden munkát, mely alkotmányunk rendszerének egy-egy homályos fejezetét tisztázza, örömmel kell üdvözölnünk. Így dr. *Osváth Gyula* munkáját is, mely a szakkritika tűzpróbáját is kiállotta. Széleskörű tanulmány, a források teljes ismerete jellemzik ezt a lelkiismeretes könyvet, melynek bizonyára lesz folytatása szerzőnk részéről, s amelyet haszonnal forgathat minden hűve a vármegyei önkormányzatnak. A szerző forrásai közt nem láttuk *Salamon Ferenc* értékes tanulmányait a vármegye kialakulásáról. Ajánljuk a könyvet minden levéltár és könyvtár figyelmébe. Ára 3 korona.

Folyóiratok szemléje.

A **Turul** f. é. számában *Ortvay Tivadar* méltatja *Pór Antal* munkásságát, dr. *Schiller Bódog* a *Koháry* hercegi család egyenjogúságáról értekezik, *Pálmay József* székely címeres sírköveket ismertet. A kisebb közlemények közt dr. *Komáromy András* a *Kazinczy* család, — *Daróczy Zoltán* a *Monostori Berzethe* család, — *Tersztyánszky Dezső* a *Nádasdi Tersztyánszky* család történetéről írnak. Dr. *Wertner Mór* a XV. században élt *Hottothyni György* magyar származását tisztázza.

Századok f. é. 1—4 füzetében *Karácsonyi János* érdekes cikkét olvassuk *Világbolondító Tomkó János* címen a XVII. század egy oklevél hamisító püspökéről, dr. *Dékány István* történetfilozófiai tanulmányt ír: *A művelődéstörténelem problémájához* címen, *Lukinich Imre*: *Az erdélyi fejedelmi cím kialakulásának történe-*